

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата мистецтвознавства,

доктора педагогічних наук, професора, Заслуженого працівника освіти України, директора Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Устименко-Косоріч Олени Анатоліївни

на дисертаційне дослідження Лю Цзюньї на тему:

«Китайська фортепіанна музика у процесах глобалізації та глокалізації стилю»

представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

Актуальність теми дисертаційної роботи та зв'язок з науковими програмами. Актуальність роботи Лю Цзюньї зумовлена низкою взаємозалежних причин. Головна з них – швидке та ефективне зростання китайської фортепіанної виконавської школи, яка протягом життя одного покоління висунулася на передові позиції у світовому фортепіанному просторі. Процес цей триває у дедалі зростаючому темпі, змушуючи замислитися над онтологічними, і над гносеологічними питаннями сучасного китайського піанізму – феномена, який не має собі рівних в аспекті динаміки еволюції у XXI столітті. Не можна не погодитися з тією точкою зору, що звернення до фортепіанного мистецтва Китаю стає доцільним і перспективним як для розуміння проблем мультикультуралізму, так і для розширення можливостей сучасного виконавства.

У той же час привертає увагу невідповідність наукового рівня осмислення фортепіанного мистецтва Піднебесної його виконавської піаністичної динаміки. Якщо для робіт китайських дослідників характерне постійне підвищення якості статей і дисертаційних пошуків, то джерельна база китайською мовою у середині XXI століття в основному присвячена локальним проблемам фортепіанної музики і нерідко носить поверхнево-описовий характер.

Тому одним із завдань, що визначають актуальність даної праці, є необхідність узагальнення великого і зростаючого фактологічного матеріалу

і, паралельно, формування нового розуміння еволюційної концепції сучасного китайського піанізму в момент переходу від екстенсивного розширення до інтенсивного його зростання, що спонукає до аналізу всіх аспектів фортепіанного життя півтора мільярдної країни з майже сорока мільйонами співгромадян, які займаються різними видами фортепіанного мистецтва: композиторською творчістю, виконавством та практикою підготовки піаністів.

Робота Лю Цзюньї виконана згідно з науковою темою кафедри музикознавства та культурології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Тенденції розвитку української культури і мистецтва минулого та сьогодення у контексті світової інтеграції» (державний реєстраційний номер 0121U107489).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна. Основні положення та висновки дисертації обґрунтовані достатньою кількістю якісно проведених досліджень. Автором дисертації чітко окреслені мета та завдання дослідження. Зазначимо, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є дотичними. Результати досліджень отримані автором особисто. Кваліфікаційна робота Лю Цзюньї є оригінальною науковою працею, яка виконана на належних методологічному та теоретичному рівнях. Робота має послідовну та логічну структуру і є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст роботи та багатогранність висвітленої проблеми свідчать про високий рівень наукової компетентності автора. Викладене вище свідчить про обґрунтованість наукових положень та висновків, що викладені у кваліфікаційній роботі Лю Цзюньї.

Сформульовані Лю Цзюньї основні наукові положення та висновки ґрунтуються на використанні адекватних щодо поставлених завдань методів дослідження: філософсько-естетичний – при розгляді філософських концепцій та естетичних засад, що дозволяють розглядати музичне мистецтво з позицій

концептуального втілення образу країни, а також визначати кроскультурні підходи до інтерпретації музичного мистецтва у контексті західноєвропейських та китайських філософських традицій; історико-компаративний у висвітленні засад глобалізації та глокалізації стилю у фортепіанній творчості китайських композиторів, а також у визначенні ролі згаданих фортепіанних п'єс у сучасному культурно-мистецькому середовищі; історико-культурологічний, що дозволяє простежити основні віхи еволюції китайської фортепіанної музики; метод структурно-герменевтичного аналізу конкретних музичних творів та моделювання їх образного змісту на основі висвітлення концептів глокального у творчості китайських композиторів та безпосередньо музикознавчий з метою аналізу текстів творів з позицій визначення специфіки композиційної побудови, наповнення тощо.

Зазначене вище дозволяє оцінити одержані результати, основні наукові положення та висновки глибоких за змістом досліджень, проведених Лю Цзюньї як достовірні.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна полягає в тому, що у дисертації вперше: проаналізовано процес інтеракції західної та східної музичної культури на прикладі фортепіанної музики Китаю у контексті глобалізації та глокалізації стилів; розглянуто вплив глобальних культурних процесів на історичний розвиток музичної культури Китаю та визначення його відбиття у створенні музичних образів країни; висвітлено стилістичні трансформації на прикладах китайської фортепіанної музики з урахуванням глокального збереження власне китайського стилю у його динаміці під впливом глобалізаційних процесів. проаналізовано творчу діяльність та безпосередньо фортепіанні твори китайських композиторів XXI ст.

У дисертації введено в ужиток українського виконавства твори для фортепіано китайських композиторів XX-початку XXI ст. Хе Лутінга, Ні Хунцзінь, Цзя Дацюня, Ван Цзяньчжуна та Чжан Чао як носіїв глокального збереження національних рис при глобалізаційних впливах сучасності.

Подальшого розвитку набули філософські концепції щодо музичного мистецтва західної та східної традицій.

Теоретичну базу дослідження склали праці українських дослідників що присвячені філософсько-аналітичному вивченню музичної культури та вивчають мистецтво як невіддільну складову у глобалізаційному просторі культури та акцентують на ролі музики у формуванні музичного образу країни, серед яких варто наголосити на дослідженнях Крижанівського О., Гнатюк Я., Черкашиної М., Маркової О., Самойленко О., Стахевича О., Польської І., Степанової Л., Шейка В., Личковаха В., Каблової Т., Шевченко Л., Драч І., Шаповалової Л.; роботи китайських дослідників, які акцентують увагу на історичних розвідках щодо еволюції музичної культури з позицій впливів європейських традицій, що надає можливість розглядати глобалізаційні впливи та прояви національних рис у творчості китайських композиторів для фортепіано, як прояв глокалізації.

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень.

Результати дисертаційного дослідження викладено у 7 одноосібних публікаціях, зокрема: 3 статті у фахових виданнях України, 1 – у міжнародному науковому виданні, 3 праці – апробаційного характеру.

У першому розділі роботи здійснено аналіз поняття музичного образу країни, виходячи з особливостей музичної мови, що відкриває можливість «гілетичного» тлумачення історичного етапу та наповненого матеріальним змістом розгляду ключових цінностей. Розглянуто аспекти музичного образу країни, та висвітлено, що музичне мистецтво виступає ключовим фактором, що передає національні риси та втілює культурну форму. Виявлено наявність «гілетичного» прочитання цінностей історичного етапу у фортепіанній музиці, що дозволяє зрозуміти, як музична ідентичність пов'язана з формуванням образу країни, як змістовно наповненого, ціннісного об'єкта. Доведено, що детальний аналіз репертуару, інтерпретаційних практик та педагогічних традицій у китайському фортепіанному мистецтві відкриває нові перспективи для розуміння того, як глобальні впливи інтегруються й адаптуються в

локальний культурний контекст, зберігаючи при цьому національні характеристики. Доведено, що акцент на вивченні та використанні елементів традиційної китайської музики в композиціях для фортепіано, таких як пентатоніка та імітація звучання традиційних китайських інструментів, дозволяє краще зрозуміти, як музика відображає соціокультурні зміни та історичний контекст.

У другому розділі дисертації розглянуто різноманітні погляди на музичне мистецтво в античній Греції, німецькій філософії (зокрема Лейбніца та Шелінга) та китайській філософії (через погляди Кун-цзи та його послідовників). Підкреслено значущість музики як мови емоцій і інструменту для вираження глибоких філософських концепцій у європейській і китайській традиціях.

Загальний висновок визначає універсальну роль музики в розвитку культури, висвітленні світу та сприянні духовному зростанню. Підкреслено важливість розуміння унікального інтонаційно-акустичного коду кожної епохи в музичному вираженні та вказано, що виконання музики включає спосіб сприйняття та представлення світу, співвідноситься з унікальним сприйняттям світу музиканта. Наголошено, що національна музична інтонація є важливим маркером культурної форми, виражає культурні символи через інтерпретацію з урахуванням особливостей читання духовної аксіоматики відповідно до свого часу. Висновок підкреслює повноту розгляду філософських аспектів музичного мистецтва в двох великих традиціях, надаючи глибокий інсайт у роль музики в розвитку культури та сприянні духовному розвитку людства.

У третьому розділі дисертації проведено аналіз музичних творів та досліджено стилістичні особливості китайських фортепіанних композицій, їх еволюцію та вплив на сучасні тенденції у фортепіанній музиці в контексті глобалізації та глокалізації, як ознаки взаємодії китайської музичної традиції та світового музичного контексту, що дозволяє прослідкувати цю динаміку у її структурному дискурсі формотворення. Виділено етапи розвитку китайського стилю у фортепіанних композиціях XX століття, враховуючи періоди до та

після заснування КНР, Культурної революції та Реформ і відкритості. Ці етапи грають ключову роль у вивченні еволюції китайської музичної ідентичності в контексті історичних та культурних трансформацій.

Проаналізовані твори відтворюють традиційні китайські музичні елементи в контексті глобальної адаптації та глокалізації. Розглянуто такі композиції, як «Пастушок Пікколо» Хе Лутінга та сюїта Ні Хунцзінь «Блукання встарому палаці», які служать прикладами впливу глобалізаційних процесів на китайський музичний стиль. Особливий акцент робиться на творчості Цзя Дацюня, де аналізується етапи становлення його стилю та внесок у синтез китайських та європейських композиційних технік.

Серед творів сучасних китайських композиторів для фортепіано розглядаються твори Ван Цзяньчжуна, Чу Ванхуа, Чжан Чао, Чень Мінчжи, Ли Баошу. Аналіз їхнього творчого доробку підкреслює еволюцію та злиття китайської традиційної музики з західною системою виразності, що свідчить про глибокий синтез двох культур у музичному вимірі.

Загальний висновок щодо відповідності роботи встановленим вимогам. Дисертація Лю Цзюньї «Китайська фортепіанна музика у процесах глобалізації та глокалізації стилю» є оригінальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що стосується актуальної проблематики і містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних та практичних завдань щодо вивчення означеного феномену.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації містять елементи наукової новизни, є повністю обґрунтовані та аргументовані і отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційного дослідження. Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мету дослідження досягнуто. Роботу виконано державною мовою.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Лю Цзюньї відповідає

спеціальності 025 Музичне мистецтво та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства,
доктор педагогічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України,
директор Навчально-наукового інституту
культури і мистецтв Сумського державного
педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

Олена УСТИМЕНКО-КОСОРИЧ

